

TULEVAISUUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 4/2001 vp

Valtioneuvoston selvitys komission valkoisesta kirjasta "eurooppalainen hallintotapa"

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 12 päivänä lokakuuta 2001 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen komission valkoisesta kirjasta "eurooppalainen hallintotapa" (E 86/2001 vp) tulevaisuusvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- alivaltiosihteeri Antti Peltomäki, valtioneuvoston kanslia
- projektinjohtaja Peter Ekholm, Suomen itenäisyyden juhlarahasto Sitra.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Komissio antoi 25.7.2001 valkoisen kirjan eurooppalaisesta hallintotavasta (governance). Työnimellä "Demokratian syventäminen Euroopan unionissa" kulkenut hallinnon uudistamisprojekti on yksi Prodin komission neljästä strategisesta tavoitteesta. Valkoisessa kirjassa pohditaan, miten unioni käyttää kansalaisten sille antamaa toimivaltaa ja miten tähän liittyviä poliittisia prosesseja voitaisiin uudistaa unionin politiikkojen johdonmukaistamiseksi ja demokratioimiseksi.

Komission keskeisenä pyrkimyksenä on lähentää unionin toimintaa kansalaisiin. Kansalaiset odottavat eurooppalaiselta yhteistyöltä "ratkaisuja suuriin yhteiskunnallisiin ongelmiin samanaikaisesti, kun he luottavat politiikkaan ja vallanpitäjiin yhä vähemmän".

Komission mukaan viime vuosien poliittinen kehitys on osoittanut, että unionin edessä on kaksijakoinen haaste: yhtäältä on kiireellinen tarve mukauttaa hallintoa ennen seuraavaa pe-

russopimusten muutosta ja toisaalta tarvitaan seuraavaa hallitustenvälistä konferenssia valmistelevaa laajempaa keskustelua EU:n tulevaisuudesta. Valkoinen kirja onkin nähtävä myös osana komission panosta unionin tulevaisuudesta käytävään keskusteluun. Komissio on ilmoittanut esittävänsä tarkempia näkemyksiä tulevaisuuskeskustelusta ja Laekenin huippukokouksen tavoitteista lähiaikoina ja tekevänsä myös konkreettisia sopimusmuutosesityksiä vuoden 2004 hallitustenväliselle konferenssille.

Hallitus on määritellyt Suomen alustavat kannat valkoiseen kirjaan EU-ministerivaliokunnassa 5.10.2001 ja antanut eduskunnalle selonteon Euroopan tulevaisuudesta 6.11.2001.

Valkoisen kirjan merkitys

Valkoisessa kirjassa esitetään viisi periaatetta, joille eurooppalaisen hallintotavan tulee perustua: avoimuus, osallistuminen, vastuun selkeys, tehokkuus ja johdonmukaisuus. Nämä periaat-

teet ovat kannatettavia ja niiden konkreettinen toteuttaminen on olennaista unionin tulevaisuudelle. Voidaan kuitenkin kysyä, kuinka hyvin valkoisessa kirjassa esitetyillä toimilla tähän päästään. Vaikka esimerkiksi kansalaisten osallistumisen menettelytapojen ja väylien kehittäminen on tärkeää, olennaista on saada kansalaiset kiinnostumaan unionin toiminnasta ja siihen osallistumisesta.

Komissio käsittelee valkoisessa kirjassa yhtäältä kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan yhä laajempaa osallistumista ja toisaalta EU:n lisääntyvää ja välttämätöntä panosta globaalitasolla. Molemmat toimintalinjat ovat tärkeitä EU:n tulevaisuudelle, mutta voidaan kysyä, ovatko ne toteutettavissa nykytasoisilla resursseilla.

Valkoisen kirjan päätavoitteena voidaan pitää yhteisömetodin vahvistamista. Tätä komission asemaa korostavaa linjausta ei voi kuitenkaan arvioida irrallaan unionin kaikkien toimielinten tehtävien ja suhteiden tarkistamisesta, jonka tavoitteena tulee olla em. viiden periaatteen näkyminen lainsäädännön laadun parantumisena.

Tiiviimpi osallistuminen ja avoimuuden lisääminen

Komissio esittää osallistumisen ja avoimuuden lisäämiseksi useita keinoja. Ajantasaisen tiedon tarjoaminen sähköisessä muodossa, alue- ja paikallishallinnon osallistuminen politiikan valmisteluun, konsultointimenettelyn kehittäminen, eurooppalaisten verkostojen käyttö ja tieteellisen asiantuntemuksen parempi hyödyntäminen ovat keskeisiä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että valkoinen kirja jättää aivan liian vähälle huomiolle ne mahdollisuudet, joita tieto- ja viestintätekniikat tarjoavat. Syyskuussa tulevaisuusvaliokunta järjesti yhteistyössä EPRI:n (European Parliaments Research Initiative) ja Viron Riigikogun kanssa tieto- ja viestintätekniikan käyttöä koskeneen konferenssin, johon osallistui yli 60 edustajaa 24 kansallisesta parlamentista.

Valiokunta korostaa tässä yhteydessä konferenssissa hyväksytyn kannanoton niitä kohtia, joilla on välitön merkitys valkoisen kirjan ehdotuksille: "Edustajat ilmaisivat huolensa poliittisen keskustelun, päätöksenteon ja vaalien alhaisista osallistumistasoista. Edustajat olivat yhtä mieltä siitä, että tieto- ja viestintätekniikat tarjoavat hyödyllisen välineen saada kansalaiset paremmin mukaan poliittiseen päätöksentekoon, lisätä kiinnostusta politiikkaan ja vahvistaa edustuksellista demokratiaa. Nykyistä helpompi ja demokraattisempi pääsy Internetiin on olennaista... Komission hallintotapaa koskevat ehdotukset eivät kuitenkaan ota riittävästi huomioon niitä lukuisia mahdollisuuksia, joita informaatioteknologia tarjoaa, kun pyritään koordinoimaan paremmin Euroopan vallankäytön eri tasoja ja Euroopan hallintoa muiden organisaatioiden kanssa. Tietoyhteiskunnan välineet voivat parantaa poliittisen päätöksenteon laatua ja mullistaa tavan, jolla kansalaiset näkevät vallankäytön ja hallinnon tulevaisuuden Euroopassa. Konferenssiin osallistuneet edustajat suosittelevat vahvasti, että näihin mahdollisuuksiin kiinnitetään enemmän huomiota.

Edustajat ehdottavat, että Euroopan komissio pyytää Euroopan kaikkien maiden parlamentteja osallistumaan niitä tieto- ja viestintätekniikan välineitä koskevan tietopankin muodostamiseen, jotka ovat parlamentaarikkojen ja kansalaisten käytettävissä. Tietopankki käsittäisi laitteistot, ohjelmistot ja jos suinkin mahdollista myös niiden ylläpitoon ja ajanmukaistamiseen tähtäävät strategiat."

Politiikkojen ja toimielinten tarkistettut painopisteet

EU on pitkällä sen toimintaa viime vuodet hallinneiden poliittisten projektien toteuttamisessa: euron käyttöönotossa ja unionin laajentumisessa. Nyt on oikea aika käydä laajaa keskustelua siitä, mihin unioni on menossa, mitkä ovat sen tavoitteet ja kuinka kansalaiset voivat mieltää unionin taustalla olevat poliittiset hankkeet selkeästi.

Tämän takia on perusteltua kantaa huolta — kuten valkoinen kirja tekee — unionin politiikkojen painopisteistä ja sen poliittisesta strategiasta. Toiminnan tulee olla hyvin suunniteltua, pitkäjänteistä ja johdonmukaista. Unionin toimielinten tulee jatkuvasti arvioida tiiviissä vuorovaikutuksessa pitkän aikavälin kehityslinjoja, tulevia haasteita ja politiikan painopisteitä.

On tärkeää, että unioni laatii selkeän tavoitteen asettelun pohjalta monivuotiset työsuunnitelmat. Eurooppa-neuvoston aseman tulee olla

keskeinen unionin strategisten linjausten ja painopisteiden määrittelyssä. Neuvoston asemaa poliittisen ohjauksen välineenä tulee kaiken kaikkiaan voimakkaasti kehittää.

Lausunto

Lausuntonaan tulevaisuusvaliokunta kunnioittavasti esittää,

että suuri valiokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Martti Tiuri /kok
vpj. Kalevi Olin /sd
jäs. Jouni Backman /sd
Christina Gestrin /r
Leea Hiltunen /kd
Reijo Kallio /sd
Kyösti Karjula /kesk
Jyrki Katainen /kok

Markku Markkula /kok
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
Jukka Mikkola /sd
Petri Neittaanmäki /kesk
Juha Rehula /kesk (osittain)
Esko-Juhani Tennilä /vas
Pekka Vilkuna /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Paavo Löppönen.